

Antwoord van Gedeputeerde Staten op vragen van

R. van Aelst (SP), F.J. Hoogendam (SP), D.L. van Woerden-Kerssen (CU), E.A.D. Rozenberg (D66), A.M. Negash (PvdA), M. Spekreijse – Deijs (PvdA), T.C. Both-Verhoeven (CDA), C.N. de Jager (SGP), R.A.H. Kaijser (BBB), T.W.M. Beeloo (VOLT), A.H.K. van Viegen (PvdD), A.J. van Dijken (VVD), A.E.A. Broekhuizen (VVD) en J.H. de Vree (PVV)
(d.d. 17 juli 2023)

Nummer
3972

Onderwerp
Recordvervuiling Haagse sloot met PFOS

Aan de leden van Provinciale Staten

Toelichting vragensteller

Het AD publiceerde op 13 juli een [artikel](#) met de titel 'Hoogste overschrijding kankerverwekkende PFOS van Nederland gevonden in sloot Haagse woonwijk'

"In de sloot in Leidschenveen is de grenswaarde PFOS (soort PFAS) ruim 25.000 keer hoger dan het RIVM veilig acht voor het oppervlaktewater. De meting werd in 2021 door het hoogheemraadschap van Delfland verricht als voorbereiding op baggerplannen. Daaruit bleek dus dat de waterbodem en het water vervuild zijn met PFOS", zo schrijft het AD.

De ondergetekende partijen zijn zeer verontrust door dit bericht en diverse recente andere berichten over veel te hoge waarden van deze gifstoffen in water en bodem. In de beantwoording van schriftelijke vragen nummer 3962 schrijft het college onder andere: "Zeker waar het gaat om persistente stoffen achten wij het van groot belang om emissies vroegtijdig en maximaal in te perken voor het behoud van een gezonde en veilige leefomgeving."

1. *Worden de Provincie en betrokken gemeenten ingelicht over dit type verontrustende metingen door het Hoogheemraadschap (en andere relevante partijen)? Zo ja, was deze meting uit 2021 bekend bij de Provincie en welke acties van de provincie vloeiden hieruit voort? Zo nee, is het college het met de indieners eens dat openbaarheid van deze informatie meerwaarde heeft, in de eerste plaats voor de betrokken omwonenden?*

Antwoord

Laat het duidelijk zijn dat wij ons de zorgen van omwonenden heel goed voor kunnen stellen. We staan in nauw contact met het Hoogheemraadschap van Delfland (hierna: Hoogheemraadschap) over de situatie en wat deze betekent voor de omgeving. We hechten daarbij waarde aan open en duidelijke communicatie naar omwonenden en andere betrokkenen. Zo zijn in gezamenlijkheid, ook met de gemeente Den Haag, de vragen van de bewonerscommissie Leidschenveen beantwoord.

Gedeputeerde Staten zijn ook zeker voorstander van openbaarheid van informatie. Aandachtspunt daarbij is wel dat ruwe meetgegevens vaak wel een nadere toelichting en duiding vereisen. Misinterpretatie van dit soort gegevens ligt al snel op de loer en kan onnodig zorgen voor onrust. Het is dus van belang dat we goed kijken dat cijfers ook uitgelegd worden.

Ten aanzien van de metingen geldt dat de provincie op 14 juli jl. een brief heeft ontvangen van het Hoogheemraadschap over de situatie in de betreffende sloot. In deze brief beschrijft het Hoogheemraadschap ook de acties die zij heeft ondernomen, waaronder het afvoeren van de verontreinigde slootbodem naar een erkend baggerdepot en het informeren van de gemeenten en omwonenden. De provincie is niet eerder geïnformeerd.

Het Hoogheemraadschap heeft in 2021 voorafgaand aan baggerwerkzaamheden de kwaliteit van de waterbodem gemeten. Dat gebeurt sinds 2018 standaard voorafgaand aan het baggeren. Bij die meting heeft het Hoogheemraadschap in de sloot in het bedrijventerrein PFOS-waarden gevonden die hoger lagen dan de RIVM-richtlijn voor waterbodem. Naar aanleiding van de hoge waarden in de waterbodem heeft het Hoogheemraadschap ook het oppervlaktewater gemeten. De resultaten hiervan zijn gedeeld met het Informatiehuis Water. Het Informatiehuis Water coördineert de informatiestromen voor waterkwaliteit en waterveiligheid. De resultaten zijn steeds openbaar geweest via het [waterkwaliteitsportaal](#). Het waterkwaliteitsportaal geeft geen duiding aan de cijfers. Gedeputeerde Staten gaan met de waterschappen in overleg hoe dit soort informatie beter toegelicht kan worden en voor bewoners duidelijk kan worden gemaakt.

In de sloten in de omliggende woonwijk waren de PFOS-waarden lager: ver onder de RIVM-richtlijn voor waterbodem. Mede op basis van deze richtlijn, heeft het Hoogheemraadschap de inschatting gemaakt dat het risico voor verontreiniging van het water in de woonwijk laag was. Het Hoogheemraadschap zag daarom eerder geen aanleiding om bewoners of de provincie actief te informeren.

2. *Zijn er nog meer van deze metingen bekend bij het Hoogheemraadschap en/of de Provincie? Zo ja, welke?*

Antwoord

Ja. Het Hoogheemraadschap heeft in juli nieuwe metingen verricht in de sloten rondom het bedrijventerrein Forepark in Den Haag. Deze metingen bevestigen dat er PFOS en PFAS-stoffen in het slootwater zitten. De vervuilde sloot op het bedrijventerrein blijft daarom afgesloten en het RIVM-advies blijft voorsnog gehandhaafd om het water niet te gebruiken voor moestuinen, niet in de sloten te zwemmen of hier gevangen vis op te eten. De bewoners zijn inmiddels geïnformeerd over de resultaten, zie het antwoord op vraag 5. Het Hoogheemraadschap gaat ondertussen verder met het onderzoek naar de bron(nen) van de vervuiling.

Daarnaast zijn er gegevens over PFAS in oppervlaktewater in de omgeving van Dordrecht. Dat heeft onder andere geleid tot het instellen van een negatief zwemadvies in Plas Merwelanden. U bent hierover deze zomer geïnformeerd (kenmerk: [PZH-2023-838427720](#) en [PZH-2023-837137802](#)).

3. *Hoe verhoudt zich volgens het college het feit dat deze meting pas na twee jaar boven tafel komt met het gestelde (en hierboven geciteerde) deel van de beantwoording van schriftelijke vragen 3962?*

Antwoord

Het geciteerde deel van de beantwoording van de Statenvragen 3962 heeft betrekking op de wens van het college om potentieel Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) beter te verankeren in wet- en regelgeving, met het oog op het voorkomen dat dergelijke stoffen in het milieu terecht komen. De in de sloot gemeten stof is PFOS. Het gebruik van deze stof is sinds 2008 verboden. Zie verder het antwoord op vraag 1.

4. *Is het college bereid om met het Hoogheemraadschap en andere betrokken partijen afspraken te maken over het delen van dit soort informatie en aan te dringen op directe openbaarmaking ervan op het moment dat zo'n meting wordt gedaan?*

Antwoord

Het college is voorstander van het delen van informatie. Dit is wenselijk en sluit ook aan bij het Verdrag van Aarhus, waarin is afgesproken dat overheden actief en passief milieu-informatie openbaar maken. Het Hoogheemraadschap heeft ook toegezegd de resultaten van nieuwe metingen openbaar te maken, zodra deze binnen zijn en voorzien zijn van duiding door het RIVM. Dit is gebeurd, zie het antwoord op vraag 2 en 5.

Het Hoogheemraadschap deelt ook actief informatie via het [dashboard waterkwaliteit](#). Echter, hierin staan geen gegevens over PFAS. Deze staan wel in het eerdergenoemde [waterkwaliteitsportaal](#), maar zonder duiding. Het delen van analysedata zonder duiding van deze data kan leiden tot misinterpretatie en daarmee mogelijk voor onnodige zorgen. De meetresultaten zijn dus wel openbaar, maar er zijn geen afspraken met waterbeheerders over het actief delen van gemeten verontreinigingen met de provincie, behalve als het om officiële zwemlocaties gaat. Gedeputeerde Staten gaan hierover in gesprek met de waterschappen, met als doel hierover afspraken te maken.

5. *Is het college bereid om het Hoogheemraadschap aan te sporen snel duidelijkheid te verschaffen aan de inwoners van Leidschenveen over de gevaren van de hoge concentraties PFOS voor zowel hen, als hun dieren? Immers wordt er veel gezwommen in het water door kinderen en is de locatie één van de weinige plekken waar honden vrij rond mogen lopen.*

Antwoord

Zoals aangegeven hechten wij veel waarde aan open en duidelijke communicatie en hebben we hierover ook contact met het Hoogheemraadschap. Het Hoogheemraadschap heeft in haar brief van 14 juli jl. toegezegd de door u gevraagde duidelijkheid te verschaffen.. In deze brief staat dat het Hoogheemraadschap nieuwe metingen heeft verricht in de betreffende sloot en in sloten in de omliggende woonwijk. Het Hoogheemraadschap heeft aan het RIVM gevraagd te duiden wat deze resultaten betekenen voor de omwonenden. Op basis hiervan heeft het Hoogheemraadschap de bewoners geïnformeerd via brieven, de website en het Klantcontactcentrum van het Hoogheemraadschap, telefonisch contact met onder andere de bewonersorganisatie Leidschenveen en via een informatiebijeenkomst voor wijkbewoners. Op de website van het Hoogheemraadschap staat ook een lijst van vragen en antwoorden over PFAS, waarin onder andere antwoord wordt gegeven op de vraag of het slootwater in de wijk veilig is om te gebruiken in moestuinen en om huisdieren uit te laten drinken.

Een toelichting over de gevaren van PFAS is hier op zijn plaats. In bovenstaande toelichting van de vraagstellers wordt verwezen naar een nieuwsbericht waarin staat dat "de waarden van de kankerverwekkende stof PFOS (een soort PFAS) in het water 25.000 keer hoger zijn dan de veilige norm". We begrijpen de zorgen naar aanleiding van zo'n bericht. De genoemde norm is de risicogrens voor oppervlaktewater gebaseerd op visconsumptie, waarbij mensen levenslang veilig vis uit dat water kunnen eten. Op het industrieterrein is dat niet aan de orde aangezien er een visverbod geldt. Consumptie van eigen gevangen vis uit het hele gebied (industrieterrein en woonwijk) wordt afgeraden. Bij normoverschrijding wordt het eten van vis ontraden, maar dat betekent niet dat het water een risico vormt voor mens of dier. De risicogrenswaarde is dus ook niet geschikt om de risico's voor zwemmers, moestuinen of honden te bepalen. Het RIVM heeft daarvoor inschattingen gemaakt, waarbij rekening wordt gehouden met blootstellingsroutes en eerder onderzoek. Voor de resultaten daarvan wordt verwezen naar de [website van het Hoogheemraadschap](#).

6. *Is het college bereid om het Hoogheemraadschap voorts aan te sporen bewoners snel van een advies te voorzien over onder meer het wel of niet zwemmen in de sloten en het wel of niet nuttigen van eten uit de eigen moestuinen?*

Antwoord

Het gaat hier om sloten die niet zijn aangewezen als zwemwater. Zwemmen op locaties die niet zijn aangewezen als zwemwater wordt altijd al ontraden. Dat is onderdeel van bestaand beleid en communicatie door het Hoogheemraadschap, alle andere waterschappen en de provincie. Zie verder het antwoord op vraag 2 en 5.

7. *Welke (verwachte) effecten heeft deze verontreiniging op de kwaliteit van grondwater en drinkwater?*

Antwoord

De effecten van de verontreiniging op het ondiepe grondwater worden nog onderzocht. De verontreinigde waterbodem is afgevoerd naar een erkend baggerdepot, om te voorkomen dat de verontreiniging zich verder kan verspreiden. Er is geen sprake van drinkwaterwinning in dit gebied. Aanvullend geldt dat drinkwaterbedrijven alle bronnen voor drinkwater standaard monitoren op PFAS.

8. *Op welke wijze zullen overheden proberen alsnog te achterhalen wie de vervuiler is in deze casus?*

Antwoord

Het Hoogheemraadschap en de Omgevingsdienst Haaglanden onderzoeken op dit moment of de vervuiling nog steeds plaatsvindt en of de bron is te achterhalen. Op basis van dat onderzoek zal het Hoogheemraadschap bepalen welke maatregelen genomen kunnen worden.

9. *Zal het vervuilde gebied zo snel mogelijk gesaneerd worden en de vervuilde grond afgevoerd? Zo ja, op welke termijn? Zo nee, waarom niet?*

Antwoord

De vervuilde slootbodem is in 2021 afgevoerd naar een erkend baggerdepot. Zie voor de actuele situatie het antwoord op vraag 2.

10. *Op welke wijze zal worden gepoogd de vervuiler (financieel) aansprakelijk te stellen?*

Antwoord

Zie het antwoord op vraag 8.

Het RIVM publiceerde op 14 juli 2020 haar rapport [‘Bronnen van PFAS voor het Nederlandse oppervlaktewater’](#). Daarin geeft het instituut aan in welke branches van industrie en bedrijvigheid PFAS/PFOS in de afvalstromen voorkomen en beveelt nader onderzoek aan naar de relatie tussen deze afvalstromen en concentraties PFOS/PFAS in het oppervlaktewater.

11. *Is het college bekend met dit RIVM -onderzoek uit 2020 en is – voor zover bekend bij het college – dat aanbevolen vervolgonderzoek verricht, of wordt dat binnen afzienbare tijd verricht?*

Antwoord

Het onderzoek “Bronnen van PFAS voor het Nederlandse oppervlaktewater” van Rijkswaterstaat is ons bekend en met u gedeeld in de beantwoording van de statenvragen [3888](#) en [3902](#). Verschillende overheden hebben, afhankelijk van hun bevoegdheid, vervolg gegeven aan deze aanbevelingen. Zo heeft

de Provincie Zuid-Holland onderzoek gedaan naar alle bedrijven in Zuid-Holland waarvoor wij bevoegd gezag zijn. Op 27 september 2022 hebben wij u per [brief](#) geïnformeerd over de voortgang van dit onderzoek.

De gemeente Den Haag heeft (als Bevoegd Gezag bodem Wet Bodembescherming) al in 2021-2022 een onderzoek uitgevoerd naar potentiële PFAS-bron locaties.

Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat is in opvolging van het genoemde onderzoek een actieprogramma PFAS gestart. Hierbij wordt samen met VNO-NCW per bedrijfstak onderzocht hoe, vooruitlopend op de aankomende Europese restrictie, het gebruik en de emissies van PFAS kunnen worden teruggedrongen. Voorbeelden van sectoren waar binnen het actieprogramma werkgroepen voor zijn ingericht zijn de brandblusmiddelen, papierindustrie, cosmetica en kledingindustrie. Hiernaast is er ook een doorkruisende werkgroep specifiek voor waterzuiveringen. Het actieprogramma is erop gericht om informatie te geven over het gebruik en de risico's van PFAS en daarnaast om samen met de betrokken sectoren te kijken waar vooruitlopend op de restrictie al stappen gezet kunnen worden.

12. *Op welke wijze vinden er op dit moment metingen naar PFAS/PFOS in onze provincie plaats? Indien geen, bent u bereid hier systematisch en structureel voor te gaan meten?*

Antwoord

In het Provinciale Monitoringsprogramma Grondwaterkwaliteit worden systematisch en structureel achtergrondconcentraties van PFAS in het grondwater gemonitord. Het doel van dit meetnet is niet om op lokaal niveau verontreinigingen te signaleren, maar om achtergrondconcentraties in het grondwater te bepalen. Zo draagt dit meetnet bij aan een landsdekkend beeld.

De waterschappen monitoren op grond van de Kaderrichtlijn Water (KRW) PFOS in de KRW-oppervlaktewaterlichamen.

Waterschap Hollandse Delta en Waterschap Rivierenland monitoren PFAS-waarden in alle zwemlocaties in de buurt van het bedrijf Chemours.

Voorafgaand aan baggerwerkzaamheden meten waterbeheerders standaard de kwaliteit van de waterbodem. PFAS is onderdeel van deze analyse. Bij hergebruik van grond worden eveneens PFAS-analyses uitgevoerd. De drinkwaterbedrijven monitoren de drinkwaterkwaliteit op PFAS stoffen.

Er is een wijziging in procedure van de EU-richtlijn milieukwaliteitseisen water. Hierin worden aanpassingen ten aanzien van monitoring voorgesteld, ook wat betreft PFAS.

Op 11 juli publiceerde The Guardian een [artikel](#) waarin de journalist melding maakt van een miljoenenlobby van de industrie om verregaande maatregelen tegen het voorgenomen EU-verbod op gevaarlijke chemicaliën. Een lobby die inmiddels een gewillig oor zou vinden in Brussel.

13. *Is het college bekend met deze lobby en zo ja, wat is de mening van het college daarover?*

Antwoord

Ja. Op dit moment vindt de consultatie plaats over het voorgenomen EU-verbod. Het staat partijen vrij om daarop te reageren. De Nederlandse provincies bereiden een reactie voor waarin steun wordt uitgesproken voor het voorstel en waarin wordt gepleit voor een snelle uitfasering van PFAS.

14. *Is het college bereid om, samen met andere overheidsbesturen, juist aan te dringen op een zo spoedig mogelijk verbod op deze stoffen? Zo nee, waarom niet?*

Antwoord

Wij staan achter een snel en totaal verbod op PFAS. Provincie Zuid-Holland werkt in dit kader samen met het Interprovinciaal Overleg aan een *position paper* om namens de provincies steun te betuigen aan de uitfasering van PFAS.

Den Haag, 26 september 2023

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris, voorzitter,

drs. M.J.A. van Bijnen MBA drs. J. Smit